

Editorial

Lidský rozvoj a budoucnost Země

Tematické číslo věnované otázkám lidského rozvoje a budoucnosti Země kriticky reflektuje koncept rozvoje člověka a lidské společnosti, který byl po dlouhou dobu nezpochybnitelnou součástí západní kultury, avšak již několik desetiletí – zvláště ve své nejbezohlednější podobě – vykazuje povážlivé trhliny. V tomto konceptu figuruje člověk jako ten, kdo na základě mnohdy problematických kritérií suverénně a sebestředně určuje, co v realitě je nebo není žádoucí. Rozhoduje o tom, co je považováno za rozvoj, nastavuje a spouští procesy. Rozvoj má znamenat trvalý růst; kumulaci disponibilních poznatků, hmotných statků a blahobytu; neustále narůstající efektivitu ve všech možných i těžko představitelných oblastech; také dosažitelné štěstí jako nárok a výtěžek. Avšak právě samozřejmost těchto předpokladů je dnes otřesena. Jako teoretický koncept vycházející z osvícenských myšlenek byl rozvoj některými západními intelektuály – zejména filosoфы a umělci – poprvé masivně zpochybněn v reakci na dvě světové války, rozpoutané uvnitř civilizace hlásící se k idejím rozumu a pokroku. Technologická vyspělost daná do služby ideologického běsnění a bezskrupulózního ničení – to byl políček do tváře idealizované budoucnosti pro člověka na planetě Zemi.

Další otřes přichází s ekologickou otázkou, probuzenou dílem *Silent Spring* od Rachel Carson (1962). Na pozadí následně se rodícího a již nezadržitelného environmentálního hnutí jsou pojmy jako růst, rozvoj, pokrok či blahobyt zásadně relativizovány. Je vnímána odvrácená strana technologických procesů, sílí hlasy volající po jiné než antropocentrické optice. Ukazuje se, že ekologická otázka není izolovanou otázkou několika málo specialistů, nýbrž problémem, který zasahuje přírodu a životy lidí na planetě jako jeden velký komplexní ekosystém. Lidstvo si postupně uvědomuje propojenost veškerých dílčích systémů a jejich vzájemně se podmiňující dynamiku. Lidský rozvoj a budoucnost Země mohou být napříště adekvátně promyšleny pouze v kontextu tří hledisek: sociálního, environmentálního a ekonomického. Jedná se tedy o interdisciplinární problematiku, ve které se integrálně propojují poznatky a reflexe věd společenských, humanitních a přírodovědných.

Předložené číslo *Caritas et veritas* je otevřeno rozhovorem s environmentálním antropologem Vojtěchem Pelikánem o udržitelnosti, rozvoji, spravedlnosti a také o environmentálním žalu. Tematická část obsahuje pět studií. V první z nich tři autoři (Olumuyiwa Aduralere Ajatomobi, Timothy Opeyemi Yayi, Tosin Success Abolaji) popisují a reflektují úlohu církve při využívání informační a komunikační technologie při podpoře regionálního míru a bezpečnosti v Nigérii. Lokálně situovaná problematika nastiňuje téma rozvoje sociální a politickou optikou celosvětové bezpečnosti, která je jednou ze základních podmínek jeho uskutečňování. Autorky druhé studie (Zdeňka Dohnalová, Iveta Zelenková) představují zajímavý koncept dobrovolnictví vysokoškolských studentů v České republice jako možnou cestu k udržitelnosti. Na něm se ukazuje důležitost jakékoli sociálně environmentální „iniciativy zdola“, která má – na rozdíl od legislativních směrnic – dynamický potenciál působit změnu smýšlení a konkrétních postojů většinové společnosti. Třetí

studie (Dana Jakšičová, Alice Košárková, Vít Hušek) zkoumá, zda a jak osoby žijící zasvěceným způsobem života berou vážně současné environmentální a sociální výzvy v kontextu křesťanské teologie a jaká je jejich připravenost přijmout s nimi spojené velké kulturní změny. Zajímavá son-
da odráží rozdíly mezi „západní“ a „východní“ mentalitou a ukazuje obtížnost paradigmatického
přerodu, jehož jsme všichni součástí. Poslední dva příspěvky jsou čistě teoretickými reflexemi. Ve
studii zabývající se statusem přírody v takzvaném antropocénu (Lucie Kolářová) je reflektována
otázka autonomie přírody a rovněž komplexita probíhající ekologické krize tváří v tvář limitům
úzce odborného vědeckého diskurzu. Text chce inspirovat k rozlišující práci s environmentálními
tématy, podobně jako to činí i poslední tematická studie. V ní autor (Michael Forest) představuje
a analyzuje dva navrhované přístupy k environmentální krizi a ukazuje, že budoucnost nespočívá
ani v idealizovaném návratu ke stavu primitivnosti bez technologií, ani v techno-futuristickém
optimismu za nezměněného setrvačného fungování kapitalistické ekonomiky.

Varia nabízejí dva příspěvky od kolektivů autorů – jeden na téma transformace hodnot agapé
lásky u studentů teologie (GP Harianto, Ester Widiyaningtyas, Urbanus Sukri, Desire Karo Karo,
Victoria Woen, David Ming) a druhý na téma multidimenzionální škály zdrojů sociální opory
v rámci dotazníku MSPSS (Katarína Šišanská, Magdaléna Hovanová, Lucia Tóthová). Na konec
jsou zařazeny dvě zajímavé recenze prof. Nakonečného.

Závěrem k našemu tématu připojuji malou aktualitu. Začátkem jara 2024 hlasovala Mezinárodní
unie geologických věd (IUGS) o tom, zda se antropocén má stát formální epochou v geologic-
kém záznamu Země. Nejkompetentnější z odborníků na stratigrafii se postavili proti. Předložené
tematické číslo lze nicméně číst také jako jemné upozornění na to, že neuznáním formálního
pojmu jsme se v žádném případě nezbavili obsahu, který tento nepřesný pojem označuje. A na
závažnosti lidské odpovědnosti za stav planety to nemění už vůbec nic.

Přeji podnětné čtení!

Lucie Kolářová
koeditorka čísla